

TIETEEN JA HALLINNON ARKIPÄIVÄÄ

Terveydenhuollon hallinnon tutkimuksen tilanteesta

(LECTIO PRECURSORIA 15.10.1988)

Terveydenhuoltotutkimuksella tarkoitetaan terveyspalvelujen järjestelmällistä tutkimusta ja arviointia, jossa tarkastellaan mm. terveyspalvelujen tarkoituksenmukaisuutta, tarvetta, peittävyttä, käyttöä, kustannuksia ja terveyspalvelujen käytön vaikutuksia väestön terveydentilaan. Kun maamme terveydenhuollossa työskentelee yli 100.000 työntekijää ja vuosittaiset käyttökustannukset ylittävät 20 miljardia markkaa, voisi olettaa, että terveydenhuoltotutkimus ja sen eräänä osana terveyspolitiikan toimeenpanon tutkimus olisivat terveystutkimuksen keskeisiä alueita. Näin ei kuitenkaan ole. Terveydenhuoltotutkimus on maassamme edelleenkin varsin heikosti kehittyntä ja hajanaista, alan tutkijakoulutus puuttuu ja päätoimisia tutkijoita on alalla vain muutamia.

Erytisen heikko terveydenhuoltotutkimuksen asema on yliopistoissa ja etenkin niiden lääketieteellisissä tiedekunnissa. Nimenomaan terveydenhuoltotutkimukseen tarkoitettuja tutkimus- ja opetusvirkoja ei yliopistoilla yleensä ole. Helsingissä yliopiston lääketieteellinen tiedekunta on äskettäin esittänyt sinne muutama vuosi sitten lahjoitusvaroilla perustetun terveydenhuollon hallinnon professorin viran lakkauttamista. Kyseessä on maamme ainoa lääkäreiden hallinnollisen koulutuksen antamiseen tarkoitettu professoritason virka. Lakkauttamisesitys on varsin yllättävä ottaen huomioon viime vuosien kiivaat terveydenhuollon ammattiryhmien väliset kiistat siitä, millä ryhmällä on eniten koulutusta ja pätevyyttä terveydenhuollon suunnittelu- ja johtotehtäviin. Tilanne Kuopion yliopistossa ei ole Helsinkiä parempi lääkäriskoulutuksen osalta, sillä lääketieteellisessä tiedekunnassa ei ole yhtään selkeästi terveydenhuoltotutkimukseen tai terveydenhuollon hallinnon tutkimukseen tarkoitettua virkaa. Nähdäkseni hoitotieteen puolella on huomattavasti enemmän kiinnostusta terveydenhuollon hallinnon tutkimukseen ja hallinnolliseen koulutukseen kuin lääketieteen puolella. Tämä näkyy myös opetus- ja tutkimusvirkojen kehityksessä.

Menestyksellinen terveydenhuoltotutkimus edellyttää yleensä eri tieteenalojen edustajien yhteistyötä. Omassa tutkimustyössäni olen pyrkinyt pitempiaikaisen tutkimusryhmän muodostamiseen. Esteeksi tällaisille pyrkimyksille on muodostunut se, että yliopiston virkarakenteen puitteissa ei ole tarjottavissa pitempiaikaisia työ- tai virkasuhteita nimenomaan terveydenhuoltotutkimuksesta kiinnostuneille. Tämän seurauksena työtoverini ovat siirtyneet tutkimuksen kuluessa erilaisiin terveydenhuollon hallinnon tehtäviin yliopistojen ulkopuolelle. Tästä syystä tutkimustyöni on pääosin jäänyt yksityisyritteliäisyydeksi.

Koska yliopistot eivät ole tunteneet terveydenhuoltotutkimusta riittävästi omakseen, on alan tutkimus laajentunut ensisijaisesti yliopistojen ulkopuolella muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön ja lääkintöhallituksen tuella. Vaikka pidän terveydenhuollon keskushallinnon alaisuudessa suoraan tehtävää hallinnon rahoittamaa terveydenhuoltotutkimusta välttämättömänä, katson myös, että yliopistojen ei tulisi väistää vastuutaan terveydenhuoltotutkimuksen alueella. Ei voida lähteä siitä, että terveyspolitiikkaa ja terveydenhuoltojärjestelmää arvioivat pelkästään tutkijat ja tutkimuslaitokset, jotka saavat toimeksiantonsa ja rahoituksensa arvioinnin kohteelta eli terveyspolitiikan toimeenpanosta vastaavilta viranomaisilta. Terveydenhuoltotutkimus on yleensä luonteeltaan kriittistä. Tämä liittyy siihen, että hallinto ja yhteiskunnalliset järjestelmät toimivat harvoin niin kuin niiden oletetaan toimivan rationaalisen suunnittelun ja hallinnon sekä oikeudenmukaisuusfilosofiasta johdettujen periaatteiden mukaan. Juuri yliopistojen tulisi pyrkiä edistämään hallinnosta riippumatonta terveyspalvelujärjestelmän ja terveyspolitiikan arviointitutkimusta ja pyrkiä siten osaltaan tehostamaan terveydenhuollon voimavarojen oikeudenmukaista käyttöä.

Reijo Salmela